

Дело C-226/24 [Barbavi]ⁱ

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

26 март 2024 г.

Запитваща юрисдикция:

Corte d'appello di Venezia (Апелативен съд Венеция, Италия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

8 януари 2024 г.

Жалбоподател:

A.M.

Отвeтник:

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)

CORTE DI APPELLO DI FIRENZE (Апелативен съд Флоренция,
Италия)

Отделение по трудови дела

[...]

по дело [...]

A.M. [...]

*Жалбоподател в производството след връщане на делото от Касационния
съд*

срещу

Istituto nazionale della previdenza sociale (Национален осигурителен
институт, Италия), INPS [...]

ⁱ Името на настоящото дело е измислено. То не съвпада с истинското име на никоя от страните в производството.

Ответник в производството след връщане на делото от Касационния съд

и срещу

Agenzia delle entrate Riscossione (Агенция за приходите — Събиране на вземания)

*Ответник в производството след връщане на делото от Касационния съд,
Отсъстващ*

с предмет: производство по отправяне на преюдициално запитване след определение на Corte di Cassazione- Sezione Lavoro (Касационен съд, Италия, Отделение по трудови дела) № [...] от 27 април 2022 г.

[...] постанови настоящото

АКТ ЗА ПРЕЮДИЦИАЛНО ЗАПИТВАНЕ ДО СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ОТНОСНО ТЪЛКУВАНЕ НА ПРАВОТО НА ЕС (член 267 ДФЕС)

СПОРЪТ ПРЕД АПЕЛАТИВНИЯ СЪД

- 1 Производството се отнася до възражение, подадено от А.М. Срещу две дебитни известия, издадени от INPS през 2013 г. и нотифицирани на тогавашното Equitalia Centro s.p.a. (понастоящем Agenzia delle entrate Riscossione), съдържащи заповед за плащане на разлики във вноските и граждански санкции във връзка със селскостопански работници на срочни договори, наети от А.М. през 2007 г., за които вноските са изчислени от дружеството въз основа на действително отработените часове, а не върху дневното работно време от 6,30 часа, определено в CCNL (Националния колективен трудов договор). По-специално:
 - известие № 351 2013 00015706 01 000 относно заповед за плащане на сумата от 4,1 евро за вноски по I.V.S. (Invalidità, Vecchiaia e Superstiti, инвалидност, старост и преживели лица) и свързаните с тях граждански санкции във връзка със селскостопански работници, наети на срочен трудов договор през първото тримесечие на 2007 г.;
 - известие № 351 2013 00015707 02 000 относно заповед за заплащане на сумата от 3 932,27 EUR за вноски по I.V.S. и свързаните с тях граждански санкции във връзка със селскостопански работници, наети на срочен трудов договор през второто тримесечие на 2007 г.
- 2 Corte d'Appello di Firenze - Sezione Lavoro (Апелативен съд Флоренция — Отделение по трудови дела) [...] отхвърля възраженията и приема за основателна претенцията, предмет на дебитните известия, с мотива, че възнаграждението на селскостопанските работници на срочни договори

трябва да бъде съотнесено към дневно работно време от 6,30 часа, а не към действително отработените часове.

- 3 Corte di Cassazione - Sezione Lavoro (Касационен съд — Отделение по трудови дела) [...] връща делото на Corte d'Appello (Апелативен съд), като установява следния правен принцип: *„Социалноосигурителните вноски, дължими от работодателя в областта на селското стопанство върху възнагражденията, плащани на селскостопанските работници на срочни договори, се изчисляват съгласно член 1, алинея 1 от d.l. n. 338/1989 (Декрет-закон № 338/1989) [...] във връзка с член 40 от CCNL от 6.7.2006 г., изключително върху действително отработените часове, освен ако по-конкретно не се установи, че при прекъсвания, дължащи се на непреодолима сила, работодателят е наредил работникът да остане на неговото разположение в стопанството“.*

Накратко, според Corte di Cassazione (Касационен съд):

- Член 30, параграф 1 от CCNL от 6 юли 2006 г. за селскостопанските работници и работниците в разсадници, който предвижда, че *„работното време се определя на 39 часа седмично или 6,30 часа дневно“*, посочва само максималната граница на нормалното седмично и дневно работно време, но не предвижда нищо по отношение на минималната продължителност на работното време;

- като предвижда, че *„работниците на срочен договор имат право да им бъдат заплатени действително отработените часове през деня“*, член 40, параграф 1 от същия CCNL съдържа правило, което е логически несъвместимо с понятието за седмично и дневно работно време, тъй като освобождава дължимото възнаграждение от връзката с предварително установено работно време, което може да се определи общо и абстрактно;

- тази разпоредба, ръководена от специфичните особености на селскостопанската работа за определен срок, е напълно в съответствие с разпоредбата на член 16, алинея 1, буква г) от d.lgs. n. 66/2003 (Законодателен декрет № 66/2003), която при транспонирането на Директива 93/104/ЕО и Директива 2000/34/ЕО предвижда, че селскостопанските работници на срочен договор са изключени от приложното поле на правната уредба относно нормалната продължителност на седмичното работно време;

-[...] [други съображения, които не са релевантни за преюдициалното запитване]

- Член 1, алинея 1 от d.l. n. 338 del 1989 (Декрет-закон № 338 от 1989 г.) [...] - що се отнася до вноските - предвижда, че възнаграждението, което следва да се вземе като основа за изчисляване на вноските за социално осигуряване и подпомагане, не може да бъде по-ниско от размера на възнагражденията, определен със закон, подзаконовни актове или колективни трудови договори, сключени от най-представителните синдикални

организации на национална основа, или колективни споразумения или индивидуални трудови договори (а за селскостопанските работници на срочен договор възнаграждението, дължимо по силата на колективния трудов договор, е именно възнаграждението, дължимо в зависимост от отработените часове);

- не може да се стигне и до противоположния извод, що се отнася до изчисляването на вноските върху действително отработените часове, „като се има предвид цитираната в обжалваното съдебно решение съдебна практика на Общността относно забраната за [...] дискриминация на работниците на срочен трудов договор, предвидена в клауза 4 от Директива 99/70/ЕО, тъй като [...] тази забрана се отнася до трудовото правоотношение между страните и може само да позволи евентуални претенции на работника да получи повече от това, което действително му е било платено, но със сигурност не и социалноосигурителният орган да има различна и по-голяма претенция по отношение на социалноосигурителните вноски, тъй като осигурителното правоотношение не попада в обхвата на разпоредбите на правото на Съюза“.

- 4 В рамките на производството след връщане на делото за ново разглеждане от касационната инстанция [А.М.] иска на основание правния принцип, формулиран от Corte di Cassazione, отмяната на дебитните известия, срещу които са направени възражения, с мотива, че то вече е платило дължимите вноски селскостопанските работници на срочен договор, като ги е изчислило въз основа на действително отработените часове.
- 5 INPS, който се конституира като страна в производството за отправяне на преюдициално запитване, поставя въпроса дали правният принцип, формулиран от Corte di Cassazione, е в съответствие със забраната за дискриминация, установена в клауза 4 от Директива 1999/70/ЕО относно Рамково споразумение за срочната работа, сключено между Европейската конфедерация на профсъюзите (CES), Съюза на индустриалците в Европейската общност (UNICE) и Европейския център на предприятията с държавно участие (CEEP), чийто параграф 1 гласи: *„По отношение на условията за наемане на работа, работниците на срочни трудови договори не се третират по по-неблагоприятен начин спрямо работници на постоянен трудов договор за сравнение, само защото имат срочен договор или правоотношение, освен ако различното третиране не е оправдано от обективни причини“*.

Според INPS да се приеме, че вноските за селскостопански работници на срочен договор трябва да се плащат съгласно възнаграждението, изчислено въз основа на действително отработените часове (както е предвидено в член 40 от CCNL), а не въз основа на работното време от 6,30 часа дневно, както за селскостопанските работници, наети на постоянен трудов договор (както е предвидено в член 30 от CCNL), независимо от отработените часове, въпреки че извършват една и съща работа, води до по-

неблагоприятно третиране на първите от гледна точка на социалното осигуряване както по отношение на дължимите от работодателя вноски, така и по отношение на социалноосигурителните обезщетения, предоставяни от INPS, които, доколкото са обвързани с вноските, вероятно ще бъдат по-ниски от тези, от които могат да се ползват вторите.

Освен това, ако функцията на принципа на недопускане на дискриминация да е да се гарантира, че използването на срочен трудов договор не уврежда положението на съответния работник, като го поставя в по-неблагоприятно положение от работника, нает на работа с постоянен трудов договор, съдържащият се в посочената по-горе клауза 4 израз „условия за наемане на работа“ не трябва да се тълкува в тесен смисъл, ограничен само до третирането на работодателя, а в по-широк смисъл, обхващащ всички правни последици, които се отразяват на материалноправното положение на работника и работодателя, следователно включително и социалноосигурителното положение, като се вземат предвид както размерът на вноските, така и съответстващият размер на социалноосигурителните обезщетения по време на правоотношението или след прекратяването му.

Поради това INPS иска от настоящата юрисдикция да спре производството и да постави на Европейския съд следните преюдициални въпроси:

[...] *[въпроси, подобни на поставените впоследствие от запитващата юрисдикция]* [.] По същество в края на производството за отправяне на преюдициално запитване той иска жалбата на насрещната страна да бъде отхвърлена като неоснователна от фактическа и правна страна.

Въпреки това Agenzia delle Entrate Riscossione продължава да е отсъстваща в производството.

- 6 С последващи актове, подадени на 30 юни 2023 г., [А.М.] иска да се отхвърли преюдициалното запитване [...] тъй като задължителната социалноосигурителна вноска не попада в материалното приложно поле на Директива 1999/70/ЕО и тъй като директивата няма хоризонтален, а само вертикален ефект, и следователно на нея не може да се прави позоваване в отношенията между INPS и работодателя;

[...] *[национални процесуалноправни доводи]*

[...] *[национална процедура]*

МОТИВИ ЗА РЕШЕНИЕТО

- 7 Настоящата юрисдикция, от която се иска да постанови решение по отправянето на преюдициалното запитване, е длъжна съгласно националното право да изпълни решението на Corte di Cassazione, като член 384 от с.р.с. (Гражданския процесуален кодекс) изрично предвижда, че запитващата юрисдикция трябва да се съобрази с правния принцип и във

всеки случай с постановеното от Corte di Cassazione (скорошно решение на Касационния съд, Cass. 27155/2017 относно обвързващото действие на правния принцип, утвърден от съда, осъществяващ контрол за законосъобразност).

- 8 Следователно предметът на производството на този етап от спора се отнася до прилагането в конкретния случай на правилото, че работодателят, който е настоящият жалбоподател, е бил длъжен да плаща вноските за селскостопанските работници на срочен трудов договор върху действително отработените часове.
- 9 Приложимите национални разпоредби са тези на член 40 от CCNL от 6 юли 2006 г. за селскостопанските работници и работниците в разсадници, където се предвижда, че „работниците на срочен договор имат право да им бъдат заплатени действително отработените часове през деня“, както е тълкуван от Corte di Cassazione, и на член 1, параграф 1 от d.l. n. 338 del 1989 (Декрет-закон № 338 от 1989 г.) [...], който обвързва размера на вноските с възнаграждението съгласно правилото, че възнаграждението, което трябва да се вземе като основа за изчисляване на социалноосигурителните вноски, не може да бъде по-ниско от възнагражденията, определени със закон, подзаконовни актове или колективни трудови договори, сключени от най-представителните синдикални организации на национална основа, или колективни споразумения или индивидуални трудови договори, ако от тях следва възнаграждение в размер, по-висок от предвидения в колективния трудов договор. Съгласно тази разпоредба, като се приложи утвърдението от Corte di Cassazione правен принцип по отношение на селскостопанските работници на срочен договор, вноската трябва да се плаща за действително отработените часове, защото съгласно колективните правила само за тях работниците имат право на възнаграждение.

Освен това настоящата юрисдикция отбелязва, че член 30 от CCNL, който, *от друга страна, предвижда за работниците на постоянен трудов договор, че „работното време се определя на 39 часа седмично или 6,30 часа дневно“*, така че работодателят във всички случаи е длъжен да заплати на работника възнаграждение за това време, дори и да не е поискал извършването на работата и без да се засягат случаите на прекъсване на работата поради непреодолима сила, както и да заплати вноски върху съответното възнаграждение.

- 10 Настоящата юрисдикция има съмнения дали установеният от Corte di Cassazione правен принцип е в съответствие с правото на Съюза, по-специално с клауза 4 от Директива 1999/70/ЕО относно срочната работа, и счита, че са изпълнени условията за отправяне на преюдициално запитване до Съда, както е поискано от INPS.

Допустимост на преюдициалното запитване съгласно националното право

11 [...]

12 [...]

13 [...]

[...] [национална съдебна практика и съдебна практика на ЕС, съгласно която отпращането на преюдициално запитване до Съда е допустимо]

Приложимост на правото на Съюза в настоящия случай

- 14 По-нататък, от материалноправна гледна точка юрисдикцията счита, че правото на Съюза е приложимо в настоящия случай с оглед на принципа на недопускане на дискриминация, прогласен в клауза 4 от Директива 1999/70/ЕО относно Рамково споразумение за срочната работа, сключено между Европейската конфедерация на профсъюзите (CES), Съюза на индустриалците в Европейската общност (UNICE) и Европейския център на предприятията с държавно участие (СЕЕР), чиято точка 1 гласи: „По отношение на условията за наемане на работа, работниците на срочни трудови договори не се третират по по-неблагоприятен начин спрямо работници на постоянен трудов договор за сравнение, само защото имат срочен договор или правоотношение, освен ако различното третиране не е оправдано от обективни причини“.
- 15 На първо място, в производството става въпрос за „условията за наемане на работа“ - понятие, което не трябва да се тълкува стеснително, а в широк смисъл, като обхващащо всички придобивки, изплащани от работодателя на работника на основание на трудовото правоотношение, и следователно отнасящо се и до размера на възнаграждението (решения на Съда от 13 септември 2007 г., *Del Cerro Alonso*, C-307/05; от 12 декември 2013 г., C-361/12, *Sarratù*; от 15 април 2008 г., C-268/06, *Impact*).

Съгласно решение *Del Cerro Alonso* „въпросът дали в приложение на принципа на недопускане на дискриминация, предвиден в клауза 4, точка 1 от Рамковото споразумение, един от елементите на възнаграждението трябва в качеството на условие за наемане на работа да се предоставя на работник на срочен трудов договор по същия начин, както на работник на постоянен трудов договор, попада в приложното поле на член 137, параграф 1, буква б) ЕО, а оттам и в това на Директива 1999/70 и на сключеното на това основание Рамково споразумение“ (т. 47). Така че понятието за равни „условия за наемане на работа“ трябва да се тълкува като обхващащо възнагражденията, чийто размер безспорно остава в зависимост от националните правни уредби, но които не могат да бъдат определени по различен начин в ущърб на работниците, наети за определено време, само защото имат срочен трудов договор, освен ако различното третиране не е оправдано от обективни причини.

- 16 Всъщност в случая, от една страна, в производството се разглежда пряко възнаграждението, дължимо на селскостопанските работници на срочен договор, като се има предвид, че съгласно националния правен ред вноските, тоест претендираната от INPS престация, се дължат върху цялото дължимо на наетите работници възнаграждение.
- 17 Освен това, от друга страна, се приема, че понятието „условия за наемане на работа“ обхваща и вноските, претендирани от INPS, тъй като те служат за изплащане на социалноосигурителни обезщетения, предоставяни от професионални пенсионни схеми, т.е. обезщетения, които също попадат в обхвата на понятието [на правото на Съюза] за възнаграждение (вж. решения от 17.5.1990 г., C-262/88, както и от 13.11.2008 г., Комисия/Италия, 46-07 и от 15.4.2008 г., Impact, C-268/06, което включва в това понятие „пенсиите, които са функция от трудовото правоотношение, обвързващо работника и работодателя, с изключение на пенсиите по законоустановените схеми на социално осигуряване, които се определят не толкова от това правоотношение, колкото от съображения от социално естество“).
- 18 Всъщност Директива 2006/54 определя като професионални социалноосигурителни схеми системите за закрила при болест, инвалидност, старост, трудови злополуки, професионални болести, безработица, които не попадат приложното поле на Директива 79/7/ЕИО (относно общата схема за социално осигуряване) и които имат за цел „да предоставят на работници, независимо дали са заети или самостоятелно заети лица, в рамките на едно предприятие или група от предприятия, област на икономическа дейност или професионален сектор, или група професионални сектори, обезщетения, предназначени да допълнят или да заместят обезщетенията, предвидени в законно установените социално-осигурителни схеми, независимо дали участието в тези схеми е задължително или доброволно“.

Става въпрос за трайно понятие в практиката на юрисдикциите на Съюза, от което може да се направи извод, че това, което отличава професионалните социалноосигурителни схеми от общата схема за социално осигуряване, не е социалноосигурителната цел на защитата или естеството на рисковете, които са предмет на защита, а по-скоро видът на бенефициерите и основанието за отношенията: схемите за социално осигуряване предоставят обезщетения в полза на широк кръг от лица въз основа на закона и в съответствие с критерии за солидарност и подкрепа на по-слабите категории, докато професионалните схеми предоставят обезщетения, допълващи или заместващи тези, предоставяни от законоустановените схеми за социално осигуряване, в полза на работниците, принадлежащи към дадено предприятие, област на икономическа дейност или професионален сектор, като неразделна част от тяхното трудово правоотношение.

- 19 В разглеждания случай става въпрос за вноски, предназначени за изплащане на обезщетения, зависещи от трудовото правоотношение, чийто размер е пропорционален на продължителността на трудовото правоотношение и

които са свързани с размера на възнаграждението, тъй като вноските зависят от размера на възнаграждението. В резултат на това по-нисък размер на възнаграждението, който се изразява в по-малък размер на вноските, води и до намаляване на социалноосигурителните обезщетения, което явно е в ущърб на отделните работници и увеличава разходите на общността за предоставяне на обезщетения на тези работници, които са изцяло за сметка на системата за социално осигуряване.

- 20 Следователно от гледна точка на настоящия случай в производството става въпрос и за обезщетенията, които могат да се предоставят на селскостопанските работници на срочен договор, които, като имат право на възнаграждение, обвързано само с действително отработените часове - вместо гаранцията, с която на работниците на постоянен трудов договор се гарантира, че винаги ще получават минимално възнаграждение, определено в колективния трудов договор, независимо от действително отработените часове - ще могат да се ползват несъмнено от обезщетения в по-малък размер.
- 21 Във всеки случай няма съмнение, че в случая става въпрос за „условия за наемане на работа“, на които се позовава клауза 4 от Директива 99/70/ЕО и които следователно попадат в приложното поле на правото на Съюза.
- 22 Селскостопанският сектор също не е изключен от приложното поле на тази директива.
- 23 По-нататък, що се отнася до единствено вертикалния ефект на директивата, на която според защитата на жалбоподателя не може да се прави позоваване в спор между частноправни субекти, твърдението се опровергава на първо място от факта, че тази директива е била надлежно транспонирана в националния правен ред с D.lgs. n.368/2001 (Законодателен декрет № 368/2001), чийто член 6 установява и в италианската система принципа на недопускане на дискриминация (понастоящем в същия смисъл член 25 от Законодателен декрет № 81/2015), като следователно от това произтича и хоризонталният ефект в отношенията между частноправни субекти и между частноправни субекти и организации.
- 24 На второ място, принципът на недопускане на дискриминация е общ принцип на правото на Съюза с пълно пряко действие, включително при хоризонтални положения, поне в случаите, когато е установен в източници на вторичното право, както в настоящия случай с Директива 99/70/ЕО (вж. решение на Съда, C-555/07, Kucukdeveci).
- 25 Накрая, трябва да се има предвид, че забраната, съдържаща се в посочената клауза 4, точка 1, е приета за безусловна и достатъчно точна, поради което не изисква актове за национално транспониране на директивата, без да се засягат единствено обосновките, основани на обективни причини (които подлежат на съдебен контрол съгласно решение на Съда, Impact, C-268/06,

т. 65 и 68), които трябва да се тълкуват като отнасящи се до „точни и конкретни обстоятелства, които характеризират определена дейност“ (решение на Съда, Del Cerro Alonso, C-307/05, т. 53-58).

- 26 След като следователно е изяснено, че клауза 4, точка 1 от посочената директива е приложима към възнагражденията на селскостопанските работници на срочен договор и към свързаните с тях вноски, на практика се смята, че правният принцип, установен от Corte di Cassazione относно изчисляването на вноските, които работодателят трябва да плаща въз основа на действително отработените часове, води до нарушение на клаузата, тъй като осъществява по-неблагоприятно третиране в сравнение със селскостопанските работници на постоянен трудов договор, без да има действителни обективни причини.
- 27 Що се отнася до съпоставимостта между двете категории, несъмнено и безспорно е, че селскостопанските работници на срочен договор са извършвали същата работа като тези, наети на постоянен трудов договор [...].
- 28 Що се отнася до по-неблагоприятното третиране, ясно е, че прилагането на правния принцип, установен от съда, осъществяващ контрол за законосъобразност, би довело до по-лошо третиране на работниците на срочен договор в сравнение с работниците на постоянен трудов договор, които се намират в сходно положение, като се има предвид, че в несигурните отношения в селското стопанство и само при тях работодателят е свободен да определя едностранно съдържанието на взаимните задължения на страните - за работата и за възнаграждението, а следователно размера на вноските и впоследствие размера на социалноосигурителните обезщетения, докато на работниците на постоянен трудов договор във всеки случай се гарантира минимално дневно възнаграждение, изчислено за 6,30 часа, независимо от действително извършената работа, с произтичащите от това последици по отношение на вноските и зависещите от тях обезщетения на работниците, изплащани от INPS.
- 29 Що се отнася до липсата на обективни причини за различното третиране, следва да се отбележи, че никоя от страните не посочва кои са тези обективни причини, които се отнасят до „точни и конкретни обстоятелства, които характеризират определена дейност“ (решение на Съда, Del Cerro Alonso, C-307/05, т. 53-58), докато съгласно практиката на Съда това понятие изисква разликата в третирането да бъде оправдана от наличието на „точни и конкретни характеристики на съответното условие за наемане на работа в особения му контекст и въз основа на обективни и прозрачни критерии, за да може да се гарантира, че тази разлика отговаря на реална потребност, че е годна за постигане на преследваната цел и че е необходима в това отношение“ (решение на Съда от 19 октомври 2023 г., C-660/20).

- 30 В разглеждания случай не са налице обективни обстоятелства, свързани с извършване на дейностите, нито точни и конкретни характеристики, от които да се направи извод за реалната необходимост от различно третиране на работниците на срочни договори, като се има предвид също, че специфичните за селскостопанската дейност рискове, дължащи се на особеното въздействие на непредвидимите метеорологични условия, се отнасят до всички дейности, без да има значение начинът на назначаване.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ

Съдът

На основание на член 267 ДФЕС

поставя на Съда на Европейския съюз следните преюдициални въпроси:

1) Трябва ли клауза 4, точка 1 от Рамковото споразумение да се тълкува в смисъл, че не допуска национално колективно споразумение като съдържащото се в член 40 от С.С.Н.Л. [национален колективен трудов договор] за селскостопанските работници и работниците в разсадници от 6.7.2006 г., както е тълкувано от Corte di Cassazione (Касационен съд) по обвързващ за запитващата юрисдикция начин, което по отношение на селскостопанските работници на срочен договор признава правото на заплащане за действително отработените часове през деня, за разлика от член 30 от С.С.Н.Л., който за селскостопанските работници на постоянен договор признава правото на възнаграждение, като го обвързва с работен ден от 6,30 часа?

2) При утвърдителен отговор на предходния въпрос, трябва ли клауза 4, точка 1 от Рамковото споразумение да се тълкува в смисъл, че и определянето на размера на задължителната социалноосигурителна вноска, дължима в полза на селскостопанските работници на срочен договор в рамките на професионална социалноосигурителна схема, попада в обхвата на условията за наемане на работа, в резултат на което тя трябва да се определя въз основа на същия критерий като предвидения за селскостопанските работници на постоянен договор и следователно в зависимост от дневното работно време, определено в колективния трудов договор, а не въз основа на действително отработените часове?

Разпорежда спиране на производството до публикуването на решението на Съда на ЕС по тези въпроси.

Възлага на Секретариата да изпрати настоящото определение на Съда на Европейския съюз [...].

[...] Флоренция, 8 януари 2024 г.

[...]